

РОЗДІЛ IV. ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИКИ ТЕКСТУ, ДИСКУРСОЛОГІЇ, КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Наталя Іваницька

ORCID: 0000-0002-9925-1285

УДК 811.111'36

DOI: 10.31558/1815-3070.2022.44.5

НОМІНАЛІЗАЦІЯ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

У статті актуалізовано граматичну природу транспозиційних процесів у процесі перекладу наукового дискурсу. Встановлено основні типи повної трансформації номіналізації в англо-українському перекладі наукового дискурсу. Доведено, що основною умовою застосування трансформації номіналізації є наявність в англійській науковій мові дієслівних структур та елементів, що беруть участь у структуруванні нефлективного англійського синтаксису, а саме: синтаксичних структур з десемантизованими дієсловами-зв'язками, допоміжних дієслів, складних конструкцій, утворених на основі дієслова, дієслівних підрядних речень, конструкцій, ускладнених зворотами з неособовими формами дієслова. Підтверджено, що трансформація номіналізації в англо-українському перекладі наукового дискурсу зумовлена передусім типологічними відмінностями мов: синтетичністю української та аналітичністю англійської.

Ключові слова: транспозиція, міжмовна трансформація, трансформація номіналізації, дієслово, науковий дискурс.

1. Постановка наукової проблеми та її актуальність. Сучасні міжмовні, у тому числі й перекладознавчі розвідки мають різне спрямування. Мовознавці активно розробляють різні теорії, заглиблюючись в комунікативні, дискурсивні, культурологічні, психологічні та когнітивні практики. На тлі розвитку низки нових лінгвістичних парадигм і течій граматики все частіше видається менш привабливою і «прогресивною». Проте, як слушно зауважує А. П. Загнітко, «граматика становить найбільш викристалізований і відшліфований компонент національної мови, ядро останньої» (Загнітко 2018: 4). Якщо ж до аналізу залучають різномовні граматичні системи, то це дає змогу виявити мовносистемні особливості на тлі відмінних та схожих мовних одиниць та використати результати для встановлення критеріїв адекватності та адаптивності перекладу (Недбайло 2009; Іваницька 2019; Bednářová-Gibová 2018).

У цьому аспекті міжмовна транспозиція граматичних форм постає перспективним напрямом досліджень, особливо коли 1) до аналізу залучають дієслово із його розгалуженою парадигмою граматичних категорій і значень, 2) матеріал досліджують у межах певного дискурсу, де лексико-семантичні параметри дієслова корелюють із дискурсивними типологічними ознаками. Вищезгадані аргументи є релевантними для наукового дискурсу як різнобічного, інтегрального феномену, специфічного процесу комунікативної діяльності представників наукового соціуму, у процесі якого вербалізуються фрагменти наукового пізнання. Більше того, мова науки постає доволі складним для

теоретичної кваліфікації явищем, оскільки змістовно конденсує низку проблемних і неоднозначних щодо кваліфікаційних вимірів аспектів, які відбивають різноконцептуальні підходи до витлумачення наукових текстів. На сьогодні дискурсивні практики наукової сфери є достатньо вивченими з точки зору структури, прагматики та функцій (І. М. Колегаєва, В. І. Карабан, О. М. Ільченко, С. В. Шепітько, Т. В. Яхонтова та ін.). Істотно, що досвід попередніх досліджень створив надійне підґрунтя для осмислення граматичних ознак цього дискурсу в розрізі перекладознавства.

Отже, своєчасність нашого дослідження визначена актуалізацією такої тріади «граматика ↔ міжмовний науковий дискурс ↔ перекладацька трансформація (номіналізація)». Іншими словами, на вибір теми дослідження вплинуло: 1) невинуватене «згасання уваги» до мовної граматики, особливо в міжмовному та перекладацькому аспектах, 2) стрімке поширення наукового дискурсу, типологічні властивості якого висувають певні вимоги щодо мови науки в перекладознавчому ракурсі, що, у свою чергу, порушує питання про доцільність та необхідність використання перекладацьких трансформацій, зокрема номіналізації.

2. Аналіз досліджень цієї проблеми. Явище транспозиції не є новим для філології. Традиційно під поняттям «транспозиція» (середньолат. *transpositio* – переставлення, від лат. *transponere* – переставляти) розуміють використання однієї форми у функції іншої. Посилене студіювання явища транспозиції частин мови припадає на 60–80 роки ХХ ст., коли було започатковано основний термінологічний апарат на позначення цього явища. Наукові розвідки, що торкаються зазначеної проблеми насамперед у внутрішньомовних дослідженнях, заклали надійне підґрунтя для розгляду явища транспозиції на міжмовному рівні.

Значною мірою розвиток теорії міжмовної транспозиції завдячує Ш. Баллі, який увів до наукового обігу поняття транспозиції. Обґрунтований аналіз теоретичних питань транспозиції представлено у працях Е. Сепіра та Л. Теньєра, де розглянуто сутність процесу транспозиції та мовні явища, пов'язані з механізмом переходу слів з одного лексико-граматичного класу в інший. Різні підходи до вивчення транспозиції відбито у працях І. Р. Вихованця, А. П. Загнітка, К. Г. Городенської та інших дослідників (Вихованець 2009; Загнітко 2018) дослідників. Концепції вчених різняться сутнісно: транспозицію розглядають на морфологічному, синтаксичному та семантичному рівнях; розмежовують широку (повну) та вузьку (часткову) транспозицію; уводять до сфери досліджень міжмовні паралелі (Андрієнко 2016; Коцюба 2000; Bednářová-Gibová 2018; Juznic 2012; Shibatani 2019).

Поступово поняття «транспозиція» увійшло до галузі перекладознавства, набувши окресленого змісту. Під транспозицією у сучасній науці про переклад здебільшого розуміють «заміну слова вихідної мови однієї частини мови словом іншої частини мови цільової мови у процесі перекладу або набуття ним іншої морфологічної категорії» (Кузьміна 2004: 9).

Одним із різновидів транспозиції є номіналізація. Вона знайшла належне висвітлення в працях як лінгвістів, так і перекладознавців, навіть попри те, що сам

термін почали використовувати порівняно недавно (див. праці Є. В. Бреус, А. В. Міхеєєва, К. М. Сухенко, О. М. Старикової, О. О. Потебні, В. І. Карабана, Т. Р. Левицької, К. А. Кузьміної та ін.). У перекладознавчому полі ця проблема була досліджена К. А. Кузьміною, яка захистила дисертацію «Трансформація номіналізації в англо-українському та англійсько-українському напрямках перекладу». У своїй праці авторка аналізує міжмовні транспозиційні процеси, які продукують субстантивні заміщення в тексті перекладу (Кузьміна 2004).

Здійснивши критичний аналіз праць попередників, маємо підстави стверджувати, що явище номіналізації покликане збільшити номінативні елементи за рахунок зменшення дієслівних елементів (або ж функцій). Перетворення, охоплені номіналізацією, стають базисом для продукування статичної (нединамічної) семантики при паралельному зменшенні динамічної семантики мовних елементів вихідного тексту.

Імпонує думка З.Г. Коцюби про те, що перекладачі звертають значно менше уваги на граматичний аспект при відтворенні тексту оригіналу, ніж на засоби інших рівнів, особливо лексичного. Проте саме граматика, тобто морфологія та синтаксис, виявляють більш глибокі зв'язки, ніж елементи інших рівнів мовної структури, і найповніше відображають специфіку мови (Коцюба 2000: 9). Тому втрата граматичних особливостей відтворюваного тексту в багатьох випадках призводить до зміни характеру оригіналу та нівелювання авторського стилю (Іваницька 2019: 72).

Варто зупинитися і на тому, що в перекладознавчих студіях транспозицію традиційно кваліфікують як граматичну перекладацьку трансформацію. Вона дає змогу врахувати аналітичний характер англійської мови та синтетичну природу української під час перекладацьких пошуків у межах різних жанрів та стилів. Обізнаність із основними причинами, різновидами та жанроспецифічними особливостями міжмовної транспозиції у напрямку «динаміка – статика (дієслово – субстантив)» допомагає віднайти пріоритетні стратегії і тактики побудови синтаксичних одиниць в цільовій мові з урахуванням вихідних настанов автора та потреб цільової аудиторії.

3. Мета і завдання. У дослідженні поставлено за мету встановлення мовносистемних та дискурсивних особливостей міжмовної трансформації номіналізації в українських перекладах наукових текстів. Реалізація поставленої мети передбачає виконання низки **завдань**: з'ясувати лінгвальну природу поняття «транспозиція частин мови» у внутрішньомовному та міжмовному аспектах; розкрити сутність частиномовної транспозиції в аспекті перекладацьких трансформацій; встановити вимірні ознаки номіналізації в системі міжмовних транспозиційних відношень; виявити основні типологічні види повної номіналізації в англо-українському перекладі наукових текстів.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є англо-українські мовні паралелі, позначені міжмовною трансформацією номіналізації. Предметом дослідження є граматичні аспекти застосування трансформації номіналізації в перекладі наукового дискурсу.

Опис фактичного матеріалу та методів, застосованих у процесі аналізу.

Матеріалом дослідження слугували: реченнєві конструкції, дібрані з наукових текстів, а саме із 50-ти англomовних статей сучасних англomовних журналів гуманітарної сфери, розміщених у відкритих он-лайн ресурсах. Зокрема, було проаналізовано статті на веб-сторінках таких видань: «Applied Linguistics», «Applied Psycholinguistics», «Bilingualism: Language and Cognition», «Computational Linguistics», «Gender and Language», «Glossa», «International Journal of Language & Literature», «International Journal of Linguistics & Communication», «Journal of Child Language», «Journal of Communication Disorders», «Journal of Language and Linguistic Studies», «Text&Talk». Англійські речення наукового дискурсу було власноруч перекладено українською мовою й долучено їх до дослідницької картотеки. Загальна кількість залучених до аналізу мовних зразків становить 700 англо-українських пар речень наукового дискурсу.

Методика дослідження. Комплексний характер дослідження визначає використання низки загальнонаукових, лінгвістичних та власне перекладознавчих методів. Зокрема, у роботі було використано *описовий метод* (для планомірної інвентаризації одиниць мови і пояснення особливостей їх будови та функціонування на певному етапі розвитку мови, тобто в синхронії). *Зіставний метод* (контрастивний, типологічний) та сукупність прийомів дослідження й опису мови через її системне порівняння з іншою мовою було використано для встановлення специфіки досліджуваних мов. Встановлення мовносистемних особливостей досліджуваного матеріалу було здійснено за допомогою *структурного методу* та його методик. Аналіз письмових текстів потребував залучення *методу сегментації тексту*. Для наукової верифікації наших спостережень ми використали *кількісний метод*, який дав змогу кількісно описати поведінку різних мовних одиниць у тексті.

Наукова новизна, теоретична і практична цінність отриманих результатів. Наукова новизна роботи визначається тим, що в ній здійснено спробу встановлення основних граматичних та дискурсивно-типологічних причин міжмовної трансформації номіналізації як однієї із ключових перекладацьких трансформацій. На основі теорії частиномовної транспозиції, розвиток якої із внутрішньомовної парадигми поширився і на міжмовну, було простежено особливості номінативних процесів в англо-українському перекладі наукових текстів та визначено особливості застосування такої трансформації на мовносистемному та комунікативно-прагматичному рівнях. Результати роботи можна використати для побудови адекватної стратегії перекладу наукових текстів із врахуванням як внутрішньосистемних чинників адаптації цільового тексту, так і жанрових аспектів перекладу.

4. Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Різні типи транспозицій здійснюються з метою адекватної передачі семантико-стилістичних особливостей відповідних лексем мови оригіналу лексемами мови перекладу з урахуванням їхніх мовленнєвих особливостей, норм і традицій спілкування. У разі повної транспозиції слово вихідного речення замінюється в перекладі словом іншої частини мови. У разі

неповної транспозиції відбувається заміна граматичних форм, властивих окремим граматичним категоріям, зокрема, категоріям роду, числа, часу, а також може змінюватися синтаксична функція похідної одиниці без зміни її належності до певної частини мови.

Міжмовні транспозиційні процеси викликані низкою факторів, з-поміж яких виділяють як власне структурні, так і комунікативно-прагматичні та стилетвірні. Мовно-системний рівень використання міжмовної номіналізації пов'язують із чіткою тенденцією англійської мови до компресії синтаксичних структур. Нерідко транспозиційні процеси номіналізації ототожнюють із когнітивними процесами переосмислення категорійного значення дієслова, що, у свою чергу, вербалізується мовним знаком. Унаслідок когнітивного осмислення категорійних ознак вихідної частини мови з'являються т.зв. віддієслівні іменники із новим значенням, в якому поєднані категорійні ознаки процесуальності, темпоральності (властиві дієслову) та предметності (властиві іменнику).

Із позицій перекладознавства важливим видається здатність номіналізації змінювати як синтаксичний, так і комунікативний статус пропозиції, оформлюючи її речення.

Видається пріоритетною думка про те, що трансформація номіналізації є наслідком підлаштування перекладу до аналітичних конструкцій англійської мови, коли структурування синтаксису відбувається за допомогою складних лексико-граматичних конструкцій, що формуються навколо дієслівного центру на противагу українським реченням із розмитими межами дієслівного центру. Теоретичними підвалинами для такого твердження можуть бути тези, висловлені свого часу Е. Сепіром, В. М. Ярцевою, Т.О. Бертагаєвою та ін. про те, що в аналітичних мовах основне навантаження припадає на речення, тоді як у синтетичних мовах – на слово. Іншим теоретичним аргументом є спостереження Т. П. Андрієнко про особливу організувальну роль англійського дієслова-присудка в синтаксисі (Андрієнко 2016).

В українському перекладі, граматику якого реалізується насамперед через флексійні вияви, покликані показати граматичні відношення між словами в синтаксичних структурах, зникає потреба чіткої організації реченнєвих структур із обов'язковим дієслівним центром. Відповідно простежується тенденція до спрощення динамічної семантики через міжмовну транспозицію, що виявляється в номіналізаційних процесах, якими охоплюються дієслова-зв'язки, допоміжні дієслова, модальні дієслова, підрядні речення та інші синтаксичні одиниці з особовими формами дієслова. До структур вихідної мови, схильних до міжмовної номіналізації зараховуємо також англійські інфінітивні, дієприкметникові, герундійні форми та утворені на їх основі складні комплекси.

У нашому дослідженні до аналізу було залучено 800 англійських речень з особовими та неособовими формами дієслова, вилучених із наукових статей гуманітарної сфери. За перекладацьким передбаченням, зафіксовані в них дієслівні форми могли б зазнати міжмовної номіналізації. Подальша робота з відібраним матеріалом виявила недоцільність здійснення міжмовної

трансформації номіналізації у більше, ніж 100 випадках. Науковий вектор роботи був зорієнтований лише на явища повної номіналізації одиниць цільової мови, що звузило наше дослідницьке поле до таких типів міжмовної транспозиції номіналізації: 1) перетворення англійських особових форм дієслово та допоміжних дієслів на українські іменники, прикметники тощо (номіналізація за типом «особове/допоміжне дієслово → іменник/прикметник»); 2) перетворення англійських особових форм дієслова й модальних дієслів на українські предикативні прислівники або слова стану (номіналізація за типом «особове/модальне дієслово → предикативний прислівник/ слово стану»); 3) вилучення англійських дієслів-зв'язок; 4) трансформація англійських неособових форм дієслова й утворених ними конструкцій в українські номінативні фрази (номіналізація за типом «неособова форма дієслова → номінативна фраза»); 5) вилучення особових та неособових форм дієслова (Іваницька 2019).

Насамперед аналіз англійських речень виявив, що для англійського наукового дискурсу характерною є тенденція десемантизація дієслів, яка призводить до втрати останніми лексичного значення. Така ситуація відповідає вимогам абстрактності та узагальненості наукового стилю викладу. На практиці це виявляється у функціонуванні в науковому стилі т.зв. дієслів-зв'язок (*to be, to become, to seem, to remain, to grow, to consider* та ін.). Такі дієслова утворюють дієслівно-іменникові сполуки, які набувають ознак номіналізації ще на рівні внутрішньомовних транспозиційних процесів. Десемантизація дієслів виявляється також у тенденції до використання в наукових текстах дієслів широкої семантики на кшталт *to exist, to have, to appear, to occur, to alter, to continue, to contribute*: *Pancreatic pseudocyst **appears** as an echoic structure associated with distal acoustic enhancement on ultrasound examination; Growth, apoptosis, inflammation, and fibrosis **contribute** to vascular remodeling in hypertension.*

Помічена тенденція до вказівки на реальні об'єкти, оперування речами призводить до насиченості англійських наукових текстів іменними сполуками. Так, наприклад, замість того щоб сказати “*we generally accept*” частіше зустрічається *there is general acceptance*; вираз “*is investigated*” замінюється “*comes from investigations*” і под.

На користь «антидієслівної тенденції» наукових текстів виступають і віддієслівні прикметники з постпозиційними прийменниками: *to responsive to, to destructive to, to be incidental to, to be tolerant to* та ін.: *The test has a higher sensitivity and specificity than exercise electrocardiography and **is useful** in patients whose physical condition limits exercise; Many clinicians (and patients) **are hesitant** to undertake this invasive and rather expensive procedure; Clinical and laboratory signs and symptoms **are generally unhelpful**; In a minority of infants viremia **is detectable** in the first days of life.*

Зрозуміла річ, що номінативний характер англійського наукового стилю не означає повної відсутності повнозначних дієслів в особових формах. Навряд чи взагалі можливо уявити речення без таких компонентів. Проте загальна

налаштованість на номінативний характер викладу обмежує простір для міжмовної трансформації номіналізації, що в разі зменшує кількість таких трансформацій порівняно з іншими функціональними стилями.

У межах відібраних для аналізу англійських речень та їхніх українських перекладів (700 реченнєвих пар) нами було зафіксовані наступні тенденції.

1) Міжмовна номіналізація за типом «особове/допоміжне дієслово → іменник/прикметник» в аналізованих випадках трапляється нечасто. Лише в 64 випадках ми використали таку трансформацію, що складає 12% від проаналізованих пар речень. Це, ймовірно, можна пояснити тим, що більшість дієслівних компонентів наукового стилю є десемантизованими або ж мають тенденцію до генералізації семантики, що унеможливорює міжмовні транспозиційні перетворення: *Even if people **knew** that they **were confused**, it is unlikely that they would be less confused in encountering such terms in reading or listening to political communications* (Communication) – *Але навіть **усвідомлення** людьми їхньої **помилки** навряд чи може призвести їх до більш правильної інтерпретації термінів у подальшому прослуховуванні і перегляді політичних програм.*

2) Трансформація номіналізації за типом «особове/модальне дієслово → предикативний прислівник / слово стану» посідає друге за кількістю уживань місце з-поміж інших трансформаційних перетворень. У межах нашого емпіричного матеріалу таких трансформацій було застосовано 112 раз, що становить 16% від загальної кількості реченнєвих пар: *We **were able** to identify fifteen separate categories* (Text and Talk) – *Нам **вдалося** виявити п'ятнадцять незалежних категорій.*

3) Трансформація номіналізації, побудована на вилученні англійського дієслова-зв'язки трапляється нечасто в межах наукового текстів. У нашому контексті лише 85 речень зазнали такої трансформації, що становить 9% від загальної кількості досліджуваного матеріалу. Слід зауважити, що науковий стиль англійського дискурсу тяжіє до вживання десемантизованих дієслів, про що йшлося вище. Відповідно потреба у побудові дієслівних фраз із зв'язковим компонентом природним шляхом зменшується, що, у свою чергу, зменшує й кількість зафіксованих трансформаційних перетворень. Пор.: *It **was most common**, in our data, for speakers making or supporting claims to use the present perfect with reference to “current relevance of anterior event,” since past events frequently relate to the question at hand* (Text and Talk) – *За нашими даними, **найчастіше** доповідачі, які висловлювали або підтримували скарги, застосовувати теперішній доконаний з посиланням на «поточну актуальність попередньої події», оскільки минулі події часто пов'язані з розглянутим питанням.*

4) Міжмовна трансформація номіналізації, побудована на заміні неособових форм дієслова українськими номінативними фразами є найбільш кількісною в межах досліджуваного матеріалу. Кількість фіксацій становить 420 одиниць, що становить 60% від усіх пар речень. Така ситуація, ймовірно, пояснюється кількісним навантаженням неособових конструкцій власне в англійському

науковому дискурсі, які з легкістю піддаються номінативній транспозиції. Так, значна частина від загального числа інфінітивів у корпусі відібраних нами прикладів номіналізується при перекладі відповідно до норм української мови, напр.: *...will take appropriate steps to safeguard this right* – зробіть належні кроки до забезпечення цього права»; *to ensure this right* – для забезпечення здійснення цього права; *the right to strike* – право на **страйки** тощо. Пор. також: *Our focus is to model the derivation of the TS from the original word* – Наша мета – моделювання походження TS від початкового слова; *To refine and evaluate our extraction methods, we randomly selected 50 interview transcripts and manually identified 268 present perfect tokens (Text and Talk)* – Для **вдосконалення** та **оцінки** наших методів вибірки, ми суцільною вибіркою сформували 50 стенограм інтерв'ю та виявили вручну 268 справжніх жетонів.

Номіналізується не лише активний, а й пасивний інфінітив: *Equal opportunity for everyone to be promoted in his employment (Text and Talk)* – однакову для всіх можливість **просування** по роботі.

Міжмовних трансформаційних перетворень зазнають й інші неособові форми англійського дієслова: *Secondly, since we will be using polysemy in establishing affinities between functions, and since polysemy applies only where form is constant, form must be taken into account (Linguistic Typology)* – По-друге, оскільки ми будемо використовувати полісемію для **встановлення** спорідненості між функціями, а остання застосовується лише там, де форма є постійною, то форму потрібно брати до уваги; *While truncation is not restricted to preserving initial material and deleting final material, this pattern forms the majority of truncation in English and other languages (Glossa)* – Хоча усічення не обмежується **збереженням** початкового матеріалу та видаленням остаточного матеріалу, цей зразок формує більшість скорочень англійською та іншими мовами; *The most important feature of Somatization Disorder is a pattern of recurring, clinically significant somatic complaints. By being clinically significant, the somatic complaints must result in some form of medical treatment (Journal of Communication Disorders)* – Однією з основних ознак соматичного порушення є наявні повторювані клінічно важливі скарги. **Клінічна важливість** скарг обумовлює необхідність надання медичної допомоги у тій чи іншій формі; *As well as identifying the functions within this one propositional act, and quantifying trends in terms of function, the study also aims to identify relations of affinity between the different functions (Linguistic Typology)* – Окрім **визначення** функцій у рамках цього пропозиційного акта та кількісної оцінки тенденцій щодо функцій, дослідження також спрямоване на **визначення** відносин спорідненості між різними функціями.

5) Міжмовна трансформація номіналізації, покликана вилучити особові та неособові дієслівні форми із українського тексту зустрічається лише в 19 випадках (3%): *Portuguese is associated with an evaluative, appreciative reading, though, like her, we consider this semantic contribution of truncation to be beyond the scope of this paper (Glossa)* – Португальська асоціюється з оціночним, вдумливим читанням, хоча, як і вона, ми розглядаємо цей семантичний внесок спрощення

поза межами цієї статті; In addressing this question we focus on total reduplication (whereas for the other questions we cover both total and partial reduplication. (Linguistic Typology) – У цьому питанні ми зосереджуємось на загальній редуплікації (тоді як в інших випадках ми звертаємось як до повної, так і часткової редуплікації).

Зауважимо, що в науковому дискурсі трансформація номіналізації може призводити до зміни комунікативного навантаження тих чи інших членів речення, змінюючи статус пропозиції. Так, наприклад, англійське речення *Children develop in complex environments and are influenced by a variety of factors* (Journal of Communication Disorders) в українському перекладі може мати таку презентацію: *Розвиток дитини відбувається в складному середовищі, де на неї мають вплив різні фактори.*

У нашому перекладі дієслово-присудок «develop» було замінено іменником «розвиток» і семантично збідненим, або генералізованим дієсловом «відбувається». Унаслідок цього фокус уваги змістився на комунікативно важливу обставину «in complex environments». Отже, транспозиційні зміни були доречні для виділення комунікативної ролі обставини в контексті саме цього дискурсу.

Типологічно-кількісні виміри міжмовної трансформації номіналізації в науковому дискурсі представлено на рис. 1.

Рисунок 1. Типологічно-кількісні виміри міжмовної трансформації номіналізації в науковому дискурсі.

5. Висновки та перспективи дослідження. Отже, явище номіналізації є процесом збільшення номінативних елементів, функцій, ознак або статичних сем внаслідок зменшення дієслівних елементів, функцій, ознак або динамічних сем. Результатом такого перетворення є збільшення статичної семантики при паралельному зменшенні динамічної семантики вихідних мовних елементів і структур. Основними мовними причинами всіх трансформацій номіналізації в

англо-українському напрямках перекладу є граматичні, словотвірні, жанрово-стилістичні та мовленнєві. Однак з огляду на те, що норми стилістики, мовлення та особливості словотвору зумовлюються переважно граматичними особливостями тієї чи тієї мови (у нашому випадку, англійської та української мов), в основі всіх причин застосування трансформації номіналізації здебільшого лежать системні розбіжності між англійською та українською мовами. Трансформації номіналізації, що застосовується в англо-українському перекладі, зумовлені, передусім, відмінністю між синтетичною будовою української мови та аналітичною будовою англійської мови.

Водночас мова науки має свої особливості, однією з яких є орієнтація на зменшення дієслівного навантаження мовних одиниць, яка виявляється в наявності значної кількості десемантизованих дієслівних одиниць та наявності неособових форм дієслова. В англо-українському напрямку перекладу головною умовою застосування трансформації номіналізації є наявність в англійських текстах оригіналу дієслівних структур та елементів, що беруть участь у структуруванні нефлективного англійського синтаксису, а саме: синтаксичних структур з десемантизованими дієсловами-зв'язками, допоміжних дієслів, складних конструкцій, утворених на основі дієслова, дієслівних підрядних речень, конструкцій, ускладнених зворотами з неособовими формами дієслова. Буквальне відтворення в українському перекладі англійських вищеназваних структур та елементів перевантажує синтаксис українського речення, головною рисою якого є гнучкість та зосередження не на утворенні усталених аналітичних конструкцій, а на окремому слові та різновидах його форм.

Перспектива подальших досліджень убачається в можливості використання виробленої методики для з'ясування особливостей міжмовної транспозиції номіналізації в інших стилях та жанрах.

Література

1. Андрієнко, Тетяна П. Стратегії і тактики перекладу: когнітивно-дискурсивний аспект (на матеріалі художнього перекладу з англійської мови на українську та російську). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. 340 с.
[Andriienko, Tetiana P. Stratehii i taktyky perekladu: kohnityvno-dyskursyvnyi aspekt (na materialii khudozhnoho perekladu z anhliiskoi movy na ukrainsku ta rosiisku): monohrafiia. Kyiv: Vydavnychyi dim Dmytra Buraho, 2016. 340 s.]
2. Вихованець, Іван Р. Граматика української мови. Синтаксис. К.: Либідь, 1993. 365 с.
[Vykhovanets, Ivan R. Hramatyka ukrainskoi movy. Syntaksys. K.: Lybid, 1993. 365 s.]
3. Загнітко, Анатолій. Мовний простір граматики: [монографія]. Вінниця: Нілан-Лтд, 2018.
[Zahnitko, Anatolii. Movnyi prostir hramatyky: [monohrafiia]. Vinnytsya: Nilan-Ltd, 2018.]
4. Іваницька, Наталя Б., Іваницька, Ніна Л. «Транспозиційні та трансформаційні аспекти міжмовної номіналізації». Scientific Collection «InterConf», (58): with the Proceedings of the 3 th International Scientific and Practical Conference «Theory and Practice of Science: Key Aspects» (May 21-22, 2021). Rome, Italy: Dana, 2021: 125-135. DOI 10.51582/interconf.21-22.05.2021.0015.
[Ivanytska, Natalia B., Ivanytska, Nina L. «Transpozysiiini ta transformatsiini aspekty mizhmovnoii nominalizatsii». [B:] Scientific Collection «InterConf», (58): with the Proceedings of the 3 th International Scientific and Practical Conference «Theory and Practice of Science:

- Key Aspects» (May 21- 22, 2021). Rome, Italy: Dana, 2021: 125-135. DOI 10.51582/interconf.21-22.05.2021.0015]
5. Іваницька, Наталя Б., Іваницька, Ніна Л., Нечипоренко, В.О. [В:] «Міжмовна транспозиція номіналізації у художньому дискурсі». *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky* 9, 2021: 69–73.
[Ivanytska, Nataliia B., Ivanytska, Nina L., Nechiporenko, Violeta O. [V:] «Mizhmovna transpozysiiia nominalizatsii v khudozhnomu dyskursi». *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky* 9, 2021: 69–73.]
 6. Коцюба, Зоряна Г. Експресивність номінативних речень як перекладознавча проблема (на матеріалі англійської та української мов): дис. ... канд. філол. наук. Львів, 2000. 209 с.
[Kotsiuba, Zoriana H. Ekspresyvnist nominatyvnykh rechen yak perekladoznava problem (na materiali anhliiskoi ta ukrainskoi mov): dys. ... kand. filol. nauk. Lviv, 2000. 209 s.]
 7. Кузьміна, Катерина А. Трансформація номіналізації в англо-українському та українсько-англійському напрямках перекладу: автореф. ... канд. філол. наук. Київ, 2004. 18 с.
[Kuzmina, Kateryna A. Transformatsiia nominalizatsii v anhlo-ukrainskomu ta ukrainsko-anhliiskomu napriamkakh perekladu: avtoref. ... kand. filol. nauk. Kyiv, 2004. 18 s.]
 8. Недбайло, Катерина М. Транспозиція частин мови в перекладі англійської мови на українську (на матеріалі художніх текстів): автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2009. 32 с.
[Nedbailo, Kateryna M. Transpozysiiia chastyn movy v perekladi anhliiskoi movy na ukrainsku (na materiali khudozhnikh tekstiv): avtoref. dys. ... kand. filol. nauk. Kyiv, 2009. 32 s.]
 9. Ahfudurido, Ilzam; Tallapessy, Albert; Kusumayanti, Dina Dyah. «Exploring Nominalization Use in Graduate Thesis Abstracts: An SFL Approach to Academic Writing». *LEKSEMA: Jurnal Bahasa dan Sastra* 6.2, 2021: 125–139.
 10. Bednářová-Gibová, Ksa. Nominalization, translation studies and critical stylistics: A case study of EU-ese in parallel English-Slovak texts. 2018.
 11. Biber, Douglas; Gray, Bethany. «Nominalizing the verb phrase in academic science» writing. [In:] *The Register-Functional Approach to Grammatical Complexity*. Routledge, 2021, 176–198.
 12. Juznic, Tamara Mikolic. «A contrastive study of nominalization in the systemic functional framework». [In:] *Languages in contrast* 12.2, 2012: 251–276.
 13. Lee John SY, et al. Assisted nominalization for academic English writing. [In:] *Proceedings of the Workshop on Intelligent Interactive Systems and Language Generation (2IS&NLG)*. 2018, 26–30.
 14. Sabel Dariush; Lee, John SY. Noun Generation for Nominalization in Academic Writing. [In:] *Proceedings of the 4th Workshop on Computational Creativity in Language Generation*. 2019, 47–51.
 15. Shibatani, Masayoshi. What is nominalization? Towards the theoretical foundations of nominalization. [In:] *Nominalization in languages of the Americas*, 2019, 15–24.

Використані джерела

1. Applied Linguistics. URL: <https://academic.oup.com/applij> (12.06.2022)
2. Applied Psycholinguistics. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/applied-psycholinguistics/> (01.07.2022)
3. Bilingualism: Language and Cognition. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/bilingualism-language-and-cognition> (11.05.2022)
4. Computational Linguistics. URL: <https://www.mitpressjournals.org/loi/coli> (11.06.2022)
5. Gender and Language. URL: <https://journals.equinoxpub.com/index.php/GL> (15.05.2022)
6. Glossa. URL: <https://www.glossa-journal.org> (17.05.2022)
7. International Journal of Language & Literature. URL: <http://ijll-net.com> (11.05.2022)
8. International Journal of Linguistics & Communication. URL: <http://dx.doi.org/10.15640/ijlc.v1> (11.06.2022)

9. Journal of Child Language. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-child-language> (25.05.2022)
10. Journal of Communication Disorders. URL: <https://www.journals.elsevier.com/journal-of-communication-disorders> (21.05.2022)
11. Journal of Language and Linguistic Studies. URL: <https://www.jlls.org/index.php/jlls> (15.5. 2022)

NOMINALIZATION IN ACADEMIC DISCOURSE: TRANSLATION-RELATED ASPECT

Natalia Ivanytska

Department of Foreign Philology and Translation, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics, Vinnytsia, Ukraine.

Abstract

The article updates the grammatical aspect of interlingual transpositional phenomena. The timeliness of the study is determined by the actualization of such a triad "grammar ↔ interlingual academic discourse ↔ translation transformation (nominalization)".

Background: Transposition in the modern translation studies mostly means the replacement of a word of the source language of one part of the language with a word of another part of the language of the target language in the process of translation or its acquisition of another morphological category. One of the varieties of transposition is nominalization. The nominalization increases nominative elements in the text and reduces verbal elements (or functions).

Purpose: The study aims at establishing the linguistic and discursive characteristics of the cross-language transformation of nominalization in Ukrainian translations of academic texts.

Results: We extracted and translated 700 English patterns from the scientific humanitarian articles. They all had personal and impersonal forms of the verb. We focused only on the phenomena of complete nominalization of units of the target language, which narrowed our research field to the following types of cross-linguistic transposition of nominalization: 1) transformation of English personal forms of verbs and auxiliary verbs into Ukrainian nouns, adjectives, etc. ("personal/auxiliary" type verb → noun/adjective"); 2) transformation of English personal forms of the verb and modal verbs into Ukrainian predicative adverbs or words of state ("personal/modal verb → predicative adverb/word of state"); 3) extraction of English linking verbs; 4) transformation of English impersonal forms of the verb and the constructions formed by them into Ukrainian nominative phrases ("impersonal verb form → nominative phrase"); 5) extraction of personal and impersonal forms of the verb.

Discussion: The phenomenon of nominalization increases static semantics and decreases dynamic semantics of the original language elements and structures. Transformations of nominalization used in English-Ukrainian translation are caused by the difference between the synthetic structure of the Ukrainian language and the analytical structure of English.

Keywords: transposition, interlanguage transformation, nominalization transformation, verb, academic discourse

Vitae

Natalia Ivanytska is a Ukrainian linguist, Doctor of Science (Philology) (2012), Professor (2014), the author of more than 200 scientific researches, the head of the Department of Foreign Philology and Translation of Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics. Research interests: comparative linguistics, communicative linguistics, lexicology, functional grammar, pragmalinguistics, translation studies.

Correspondence: n.ivanytska@vtei.edu.ua

Надійшла до редакції 12 липня 2022 року
Рекомендована до друку 13 вересня 2022 року